

ПОДОЛАННЯ СТЕРЕОТИПІВ ЩОДО (НЕ)СПРИЙНЯТТЯ СЦЕНАРІЮ ОСЛАБЛЕННЯ РФ СЕРЕД ДЕРЖАВ-ПАРТНЕРІВ: ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Автор:
Андрій Каракуц

На динаміку процесу підтримки міжнародними партнерами України та політичного / економічного ослаблення РФ продовжують впливати певні упередження та стереотипи, які виникають через різні національні інтереси та позиції держав, гібридний вплив РФ, проблеми у міжнародному позиціонуванні України до війни. Також існуючі стереотипи залежать від унікального досвіду взаємодії з Росією тієї чи іншої держави; і можуть змінюватися з часом під впливом певних обставин.

Загалом представлені стереотипи включають у себе стурбованість змінами статусу кво на континенті; сумніви у спроможності України звільнити всі свої території; ілюзію можливості домовитися з РФ вгамувати її амбіції; острахи посилення нестабільності чи ескалації конфлікту; упереджене ставлення до РФ як «великої» держави; віру в Росію «після Путіна»; складнощі в уявленні стратегічних, політичних й економічних наслідків від перемоги України тощо.

Аналіз наявних стереотипів дає можливість зробити висновок про те, що держави-партнери, по-перше, складно адаптуються до нових умов безпеки на континенті та погано уявляють повоєнний стан; по-друге, не готові швидко змінювати оптику щодо Росії (все ще є ілюзія того, що РФ здатна на конструктив); по-третє, стурбовані перспективами отримати сценарій завершення війни, за якого або Росія буде «занадто слабка», або України – «занадто сильна».

Вступ

Повномасштабна російсько-українська війна, розпочата 24 лютого 2022 року, докорінно змінила уявлення міжнародної спільноти про Україну та її суспільство. За цей час західні держави пройшли шлях від перших сумнівів щодо здатності України зберегти державність в перші місяці війни до безпрецедентного рівня політичної, збройної, фінансової підтримки України. Разом з тим, на динаміку цього процесу впливали та продовжують даватися ознаки певні **упередження та стереотипи** щодо сприйняття перспектив перемоги України та програшу / ослаблення Росії у війні.

На сьогодні позиція української держави щодо відбиття російської агресії та завершення військових дій є конкретною і послідовною – ми потребуємо повного відновлення своєї територіальної цілісності та суверенітету, притягнення до відповідальності Росії за скоєні злочини, отримання гарантій безпеки від партнерів. Однак у держав-партнерів України все ще немає **єдиної консолідованої стратегії** як щодо врегулювання російсько-української війни, так і щодо повоєнної ситуації на європейському континенті. Цьому сприяють різні фактори:

- «строкатість» держав та їх національних інтересів і політичних позицій (навіть за умов спільних демократичних цінностей та об'єднання в умовний табір «західних держав»);
- застосування Росією комплексу гібридних (політичних, енергетичних, фінансових, інформаційних) інструментів впливу на країни Заходу;
- тривала відсутність представлення повноцінного політичного образу держави Україна та її національних інтересів за кордоном.

Описуючи стереотипи щодо несприйняття сценарію ослаблення РФ серед держав-партнерів України, варто зазначити, що мова йде про комплексні і часто досить неочевидні питання. Вони можуть не усвідомлюватися до кінця і не обов'язково використовуються партнерами в якості причини не надавати бажаний рівень підтримки Україні. У даному випадку наведені **узагальнені стереотипи** для держав-партнерів України в євроатлантичного регіоні (держав Заходу), однак варто брати до уваги наступні моменти:

- Наявність того чи іншого стереотипу різниться в залежності від конкретної держави та її **унікального досвіду взаємодії з Росією** (очевидно, що країни на східних кордонах Європи (Польща, держави Балтії, Чехія, Словаччина) мають більше спільного з Україною, і краще усвідомлюють, що таке експансіоністська політика РФ, аніж західноєвропейські держави);

- Стереотипи не є виключно сталими, вони можуть **змінюватися / долатися з часом** під впливом певних обставин (рівня політичного діалогу певної держави з Україною чи РФ; ситуації на передовій; відчуття тих чи інших наслідків російсько-української війни тощо);
- Окрім стереотипів, є інші цілком **об’єктивні фактори**, які впливають на позицію держав-партнерів або міжнародних об’єднань щодо надання підтримки Україні та реагування на дії РФ (національні інтереси тієї чи іншої держави; наявність у неї тих чи інших ресурсів – фінансів, зброї тощо; складні процедурні моменти ухвалення рішень в рамках блоків і союзів і т.д.).

Основна частина

Загалом стереотипи (не)сприйняття сценарію ослаблення РФ серед держав-партнерів України можна звести до наступного:

- 1) **«Ослаблення Росії означає зміну статусу кво»**. У даному випадку мова йде не стільки про стереотип, скільки про екзистенційний і найбільш банальний страх, пов’язаний зі змінами статусу кво в регіоні. «Війна» – термін, який донедавна не можна було уявити в реальності на європейському континенті. Від неї давно відсахнулися європейські держави; її ніколи не бажали допустити «знову». Вона означає злам того, що було раніше; зміни в існуючій системі, яка очевидно дає збій і вже не може функціонувати в звичному стані. Війна – це дискомфорт, відсутність стабільності, негативні довготривалі наслідки, які виходять за межі ситуативного локального конфлікту, і поширюються на весь регіон і світ. І попри те, що повномасштабна агресія Росії проти України триває більше року (не говорячи вже про її початок ще у 2014 році), прийняти війну «як даність» і наважитися на подальші рішучі кроки для багатьох держав ще донедавна було доволі складно.
- 2) **«Україна не зможе звільнити всі території»**. Особливо це складно уявити партнерам у контексті звільнення Кримського півострова та ОРДЛО – територій, які окуповані Росією з 2014 року, та мають для неї стратегічне значення. Попри те, що пропагандистська риторика РФ за весь період повномасштабної війни пройшла шлях від «взьмемо Київ за три дні» до фактичного виправдання своїх провалів у Бахмуті, доволі стійким є переконання в тому, що Росія той ж Крим так просто «не віддасть» («**Крим – червона лінія**»). А тому в питаннях звільнення Україною своїх територій можуть бути певні поступки чи компроміси – наприклад, зупинитися на кордонах станом на 23 лютого 2022 року. До поширення цього стереотипу

докладає зусиль російська риторика з шантажем і наданням Росією так званого «**вибору без вибору**», де не стоїть питання звільнення українських територій. З точки зору Росії захоплення територій буде або повним, або частковим, і позиція української сторони у даному випадку нібито взагалі не має сенсу та нічого не вирішує.

- 3) З цього впливає наступний стереотип **«З Росією все ще можна домовитися»**. Загалом російсько-українська повномасштабна війна – найяскравіший і найочевидніший показник того, що вся довготривала політика розбудови відносин з російським режимом, включно зі спробами «зрозуміти» Росію чи раціоналізувати її дії, **повністю провалилася**. Позиція Німеччини і Франції щодо вступу України в НАТО у 2008 році, відсутність рішучої та чіткої реакції на незаконну анексію Кримського півострова та ОРДЛО у 2014 році, започаткування Нормандського формату переговорів / Мінських домовленостей та інші спроби «стримати ескалацію» (а точніше – стримати Росію) до 24 лютого 2022 року – не допомогли. Однак і з початком повномасштабної агресії РФ в Україні не припиняються **спроби «домовитися» з російським керівництвом**, або ж організувати своє **посередництво** для переговорів «сторін конфлікту» (Франція, Туреччина, Китай, Бразилія, Індонезія тощо). Джерелом таких ініціатив є, з одного боку, політичні амбіції конкретних очільників держав для демонстрування свого регіонального чи глобального лідерства, а також мобілізації прихильників в електоральний період; з іншого боку – мова йде про нерозуміння того факту, що з РФ неможливо говорити конструктивною мовою.
- 4) **«Росія виснажить в Україні та не піде далі»**. Поки Росія виснажує свої ресурси у війні проти України, вона не здатна на поширення агресії на інші держави регіону. І чим довше триватиме ця війна, тим більше часу знадобиться Росії на відновлення своїх військових спроможностей. Це доволі раціональна теза, однак вона обов'язково має обумовлюватися всебічною та регулярною підтримкою західними партнерами України. Адже українська держава і суспільство щодня **платять найвищу ціну** за таке «виснаження» Росії (яким б тривіальним не був цей вислів). Крім того, відповідна думка може мати в собі хибні уявлення про те, що: а) «втомлена» Росія **буде готова до переговорів** (а це необов'язково так, особливо якщо ці переговори будуть на умовах України); б) Росія **заспокоїть свої амбіції** в майбутньому; не буде реваншистської політики щодо України після війни або агресії проти інших сусідніх держав – Грузії, Казахстану, держав Балтії тощо.
- 5) **«Ослаблення Росії призведе до ще більшої нестабільності»**. Точніше сказати – ослаблення Росії може призвести до непередбачуваних наслідків, які будуть

відчутні у всьому світі. З одного боку, можуть розпочатися зміни у внутрішній політиці РФ, що призведуть до ще більш «неврівноваженої» зовнішньої політики держави. З іншого боку, політичне і економічне ослаблення Росії несе в собі ризики для регіональної і глобальної безпеки з точки зору посилення геополітичних позицій Китаю, що також не вигідно західним державам.

Крім того, серед міжнародної спільноти все ще залишається актуальним побоювання подальшої **ескалації конфлікту**, коли «загнане у кут» і політично ослаблене російське керівництво вдасться до дій, про які поки що лише говорить (зокрема, використання ядерного фактору, яким Захід відверто стурбований). У цьому контексті ані окремі актори, ані блоки держав **не бажають «провокувати» Росію** на подальші кроки (так, ніби дії російського керівництва мають вписуватися у певну логіку нарощування ескалації у відповідь на «тригер», у той час як РФ може керуватися зовсім іншими мотивами). Таке небажання провокувати РФ вилилося у нерішучість окремих держав Заходу дати відсіч російському керівництву як у 2014 році, так і в перші місяці повномасштабного вторгнення у 2022-му, коли не всі партнери наважувалися на оперативне постачання Україні необхідного озброєння.

- 6) Російсько-українська війна стала «лакмусовим папірцем» для виявлення іншого проблемного питання – ставлення державами Заходу (особливо Західної Європи) до **колоніального минулого регіону Східної Європи**. Якщо точніше – необ'єктивне сприйняття Росії як колишньої імперії, а України – як колишньої держави-колонії. Попри те, що держави Заходу вже здебільшого відрефлексували своє імперсько-колоніальне минуле, їхній погляд на аналогічні процеси у Східній Європі залишається доволі розмитим. РФ не може відмовитися від своїх максимально експлуататорських імперських «звичок» щодо вже незалежних держав-сусідів; Україна має доказувати на міжнародній арені свою суб'єктність і право на незалежність та суверенітет. А західні держави зіткнулися із ситуацією, коли їх «східна політика» (тут можна згадати загалом політику «Східного партнерства» ЄС) до держав на кордонах вже не працює за принципом «всі докупи». Відтепер їм необхідно переглядати підходи до взаємодії з кожною державою Східної Європи **окремо**. Україна в даному випадку вже не може слугувати виключно «буферною зоною» або «містком» діалогу з РФ; це – повноцінна держава, з інтересами якої варто рахуватися (не через призму і не під «патронатом» російського керівництва).
- 7) «Ослаблення Росії неможливе, тому що Росія – велика (потужна) держава». І для багатьох залишається незрозумілим той факт, що ця «велич» – продукт раніше радянської, сьогодні – **російської пропаганди**. Необов'язково бути

дійсно «другою армією світу» – достатньо про це тривало, часто і голосно говорити, зокрема через мережу своїх пропагандистських медіа і демонстрацію військових парадів. Достатньо ширити історичну і культурну велич держави (побудованої на імперському минулому та експлуатації культурних надбань різних народів) через фонди «руського міра»¹ і радикальні політичні партії за кордоном; російські студії в академічних колах² (які повністю замінили всі інші «слов'янські»); різноманітні культурні та спортивні заходи, в які вливалися великі кошти. Таким чином, сконструйований стереотипний образ **Російської Федерації** як чогось великого і сталого (ба більше – «незбагненого») досить важко викоринити зі свідомості людей, які не стикалися з російськими реаліями особисто.

- 8) **«Ослаблення Росії непотрібне, адже звичайні росіяни ні в чому не винні».** Інакше цей стереотип можна було б назвати **«Після Путіна буде краще»**. Серед західних партнерів поширене переконання про необхідність розмежувати російський режим і звичайних російських громадян, які «не підтримують війну проти України». Більш того, існує припущення (хоч і непопулярне), що за умов зникнення поточного російського режиму в Росії можуть розпочатися внутрішні демократичні трансформації. У будь-якому разі, стереотип базується на твердженні про те, що **не варто вводити широкі обмеження щодо російських громадян** (наприклад, візові); не варто «кенселити» російську культуру, спорт і мову на період війни; не варто забороняти російським опозиційним медіа і громадським формуванням функціонувати за кордоном і т.д. Адже в іншому випадку такі обмеження можуть свідчити а) про **русофобію** (терміни, які закінчуються на «-фобія» не толерується в західному світі); б) про прирівняння «звичайних росіян» до **злочинного режиму** і покарання людей, які «ні в чому не винні». При цьому тут до уваги може братися хибний наслідковий зв'язок про перспективність зміни внутрішньої та головне – зовнішньої політики РФ **«після Путіна»**. Тобто за умов зміни поточного керівництва в Росії експансіоністська політика держави нібито має шанси змінитися, адже головна проблема сьогоденної агресії РФ – не образ мислення російського населення, не відсутність рефлексії щодо минулого, не масова толерантність до насильства серед російських громадян, а Путін і його «маленьке» коло прибічників.
- 9) Стереотип **«Перемога України несе в собі забагато проблем»**. Цей стереотип перегукується з тезою про зростання нестабільності у випадку ослаблення Росії. Україна як сильна і незалежна держава з підвищеною суб'єктивністю на

¹ <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/08/22/7363888/>

² <https://foreignpolicy.com/2023/02/11/russia-studies-war-ukraine-decolonize-imperialism-western-academics-soviet-empire-eurasia-eastern-europe-university/>

світовій арені гравців – відносно нове явище; її «голос» у міжнародному вимірі почули не так давно. Для багатьох західних партнерів рішучість і стійкість України у відбитті російської агресії стало відкриттям. Через це для міжнародної спільноти наразі доволі важко уявити собі подальший розвиток подій і статус, який Україна набуде після завершення російсько-української війни. Для держав Заходу в принципі поки що доволі складно уявити, **якою саме має бути перемога України**. Однак досить легко зрозуміти, що позиція українського керівництва стосовно умов, за яких наша держава має перемогти, означає **багато клопоту** для партнерів. Цей клопіт, в основі якого – вищезазначений страх кардинальних змін – передбачає пошук сміливих і виважених політичних рішень у різних площинах. І ці рішення мають стосуватися не лише самої України, а й міжнародної спільноти загалом.

По-перше, після війни зміниться політичний «ландшафт» у регіоні – Україна зможе претендувати на роль регіонального лідера з **сильною армією та великою кількістю озброєння**. Вона очевидно потребуватиме міжнародних **гарантій безпеки** від партнерів і союзників; претендуватиме з більшим ентузіазмом на **членство в ЄС і НАТО** (і за нею «підтягуються» Молдова, а також держави Західних Балкан). Її перемога впливатиме на підсилення ролі Центральної та Східної Європи на континенті та в рамках міжнародних організацій, на Чорноморську безпеку. Крім того, державам Заходу необхідно буде змінювати **стратегію взаємодії з Росією** (а також вирішувати питання з Білоруссю), і ця стратегія вже не може бути розбудована на збереженні минулої «відкритості до діалогу».

По-друге, ще більш актуальними стануть питання функціональної спроможності **міжнародних організацій** (зокрема, РБ ООН) та **правових інституцій** (запуск роботи трибуналу з розслідуванням злочинів РФ в Україні і відшкодуванням збитків). Для демократичної спільноти держав, які виступають з позиції міжнародного права, ці питання довго будуть на порядку денному, адже кейс російсько-української війни – це **прецедент** на подальші роки. Від того, як його вирішуватимуть сьогодні, без перебільшення залежить глобальна безпека завтра.

По-третє, західні партнери ще більше відчуватимуть на собі соціально-економічні наслідки від війни. Ослаблення Росії і підтримка України неможливі без подальшого застосування жорстких санкцій з боку міжнародної спільноти. Однак всі розуміють, що цей процес має і **зворотну сторону** – країнам Європи доводиться шукати нових постачальників енергоносіїв, відмовлятися від налагоджених раніше ланцюгів поставок, заспокоювати населення в умовах

зростання комунальних тарифів тощо. В цілому в Європі зацікавлені у перебудові економічних зв'язків та зниженні енергетичної залежності від «ненадійної» в цьому сенсі Росії, однак для окремих держав такі зміни видаються особливо складними і небажаними (наприклад, Угорщина, Австрія, Німеччина). Крім того, до цього додаються питання коштів, що будуть спрямовані на економічну відбудову України (в яких розмірах це буде); повернення великої кількості кваліфікованої робочої сили до України; розподілу фінансування всередині ЄС на ще одну державу в разі вступу України до об'єднання (і як на це реагуватимуть інші члени Євросоюзу) тощо.

Таким чином, якою б бажаною не була перемога України, вона свідчить про наявність великої купи проблемних моментів, які постануть перед західними партнерами.

Висновки і рекомендації

Аналіз наявних стереотипів дає можливість зробити висновок про те, що держави-партнери, по-перше, складно адаптуються до нових умов безпеки на континенті та погано уявляють **повоєнний стан**; по-друге, не готові швидко змінювати **оптику щодо Росії** (все ще є ілюзія того, що РФ здатна на конструктив); по-третє, стурбовані перспективами отримати сценарій завершення війни, за якого або Росія буде **«занадто слабка»**, або України – **«занадто сильна»**.

Боротьба України з багатьма упередженнями відбувається, передусім, за рахунок ситуації на передовій (і вже доволі успішно). Однак подолання окремих стереотипів щодо образу РФ не може відбутися швидко, оскільки вони формувалися у міжнародному політичному, інформаційному, культурному просторі тривалий час. Саме тому адвокація перемоги України та обґрунтування потреби в ослабленні Росії можуть бути складовими **довгострокової стратегії** свого позиціонування та комунікації української держави з міжнародними партнерами.

Очевидно, що психологічний **страх змін статусу кво на континенті** серед лідерів держав Заходу Україна змінити не може. Однак вона може прояснити для партнерів ряд «неоднозначних» моментів, які можуть знизити градус напруги та сприяти формуванню чіткішого погляду на нову політичну реальність.

Подолання стереотипу **«Україна не зможе звільнити всі території»** на пряму залежить від успіхів українських збройних сил на передовій. Держава вже має позитивний приклад звільнення окупованих територій Київщини, Чернігівщини, Сумщини, Харківщини, Херсонщини. На цих успіхах необхідно постійно наголошувати, підкреслюючи обов'язкову готовність звільняти всі території далі.

Усі можливі ініціативи чи заяви іноземних партнерів, які стосуються питання «переговорів», «домовленостей», «примирення» з РФ, мають обов'язково супроводжуватися категоричною і однаковою реакцією з боку української сторони. Ця реакція має миттєво ширитися в іноземному інформаційному просторі та базуватися на наступному:

- Україна – суверенна і незалежна держава, яка націлена звільнити **усі тимчасово окуповані території** та відновляти кордони станом на 1991 рік;
- Будь-які дипломатичні ініціативи, які стосуються території України, мають бути **на умовах України**;
- Для України є категорично неприйнятними сценарії замороження конфлікту чи територіальних поступок за будь-яких умов;
- Росія **не має жодних «червоних ліній»** в Україні, оскільки між нашими державами немає спірних територій (Крим – не дискусійне питання; це територія України, яка обов'язково буде звільнена, і позиція Росії не має жодного значення).

Подолання стереотипу **«Росія виснажить в Україні та не піде далі»** має включати в себе, окрім вищезазначеного неприйняття жодних переговорів з агресором на етапі активної війни, наступне:

- Апелювання до **історичного минулого** (провальні кейси зі «стримуванням» агресора під час двох світових війн; політику Росії щодо Грузії в 2008 р. та України в 2014 р.);
- Нагадування про існуючі **провокації РФ** проти держав-членів НАТО (розвідувальні польоти над державами Балтії, милітаризація Калінінграду, мережі шпигунів у посольствах держав-членів, кібератаки тощо);
- Заручення додатковою підтримкою і «голосами» Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Чехії, Словаччини під час ймовірних тематичних дискусій з партнерами на різних рівнях – від вищого дипломатичного до експертного і громадського. Позиція України має базуватися на вимогах **повного ослаблення Росії** та відновлення територіальної цілісності України, в інакшому випадку зниження ескалації/замороження існуючого стану буде не кінцем війни, а **«перепочинком»**, після якого під загрозою може опинитися не лише Україна. Аналогічну позицію мають відстоювати «в унісон» і держави Бухарестської дев'ятки в НАТО, і відповідні держави в рамках інших об'єднань – ЄС/ОБСЄ/ООН тощо.

Подолання стереотипу «Ослаблення Росії призведе до ще більшої нестабільності» можливе за наступних умов:

- Держави Заходу матимуть **узгоджену стратегію** бачення своєї взаємодії з РФ, а для цього вони мають знати, що теоретично їм варто очікувати після поразки Росії у війні. У цьому плані українська сторона може запропонувати свою експертизу та аналітичні напрацювання зі сценаріями внутрішньополітичного розкладу сил в РФ за різних обставин, а також ризиків для регіональної та глобальної безпеки (з акцентуванням уваги на тому, що робити з Китаєм).
- Держави Заходу **не реагують на ядерний шантаж Росії** (а точніше, не бачать у ньому стримуючого фактору для подальшої збройної підтримки України). У даному випадку українська сторона може продовжувати наголошувати на недопустимості відповідної риторики шантажу з боку РФ, а також вести комунікації з державами ядерного клубу, зокрема зі США і Великою Британією для подальшого посилення ними чітких сигналів Росії щодо обов'язкової і рішучої реакції у відповідь на будь-які можливі провокативні заяви (не говорячи вже про реальні дії).

Стереотипи щодо колоніального минулого Східної Європи та «величі» Росії доречно об'єднати, адже в їх основі – спільні хибні уявлення, побудовані на масовій російській пропаганді та переписуванні історичного минулого. Якраз ці стереотипи навряд чи вдасться подолати швидко; однак саме зараз Україна знаходиться у тій точці, звідки дуже «зручно» почати це робити.

По-перше, до історії, культури, традицій України наразі виріс великий **міжнародний інтерес**, і його варто підживлювати за рахунок: а) українських митців, істориків, літературознавців тощо; б) медіа; в) українських громадян за кордоном; г) академічного і експертного середовища. Інтелектуальні ресурси України мають спрямовувати зусилля на представленні України в інформаційному просторі за кордоном не лише на рівні новин з передової. Мають вкладатися кошти в **розвиток української культури і публічної дипломатії** за кордоном – у вивчення «українських студій» та історії поневолених народів, які входили до складу Російської імперії та СРСР; книговидавництво; живопис; кінематограф (у тому числі, спільного виробництва); проведення тематичних виставок, кулінарних ярмарок, організацію вистав. Все це можливо робити за ініціативи громадського сектору за умов сприяння Міністерства культури та інформаційної політики України. Через соціальні мережі мають систематично транслюватися короткі інформаційні повідомлення на міжнародну аудиторію різними мовами про Україну, її сучасних героїв (наприклад, історії молодих військових), її звичайних пересічних людей (human stories).

По-друге, одночасно з подоланням стереотипного сприйняття про Україну як «колишню російську колонію» в державі має бути переглянутий підхід до викладання і вивчення історії інших держав Центральної та Східної Європи, Балтії, Кавказу, Центральної Азії (не через російську або радянську оптику).

Ще важчим вбачається подолання стереотипу «Ослаблення Росії непотрібне, адже звичайні росіяни ні в чому не винні» (або «Після Путіна буде краще»). На сьогодні немає можливості провести повноцінне репрезентативне дослідження, яке б могло дійсно виражати громадську думку населення Росії щодо війни проти України. Неможливо ані підтвердити, ані спростувати тезу про те, що «росіяни не підтримують війну». Разом з тим, Україна може підтвердити, що з 24 лютого 2022 року на її території перебували і продовжують знаходитися **сотні тисяч російських солдат** – мобілізованих російських громадян. Україна може підтвердити **окупацію** російськими військами низки своїх законних територій. Також Україна має підтвердження великої кількості **злочинів російської армії** проти цивільного населення; порушення правил поведіння з військовополоненими; депортації та перевиховання українських дітей; злочинів, які можуть кваліфікуватися як геноцид тощо. У будь-якому разі, якою б не була реальна позиція російських громадян, Україна залишає за собою повне право вимагати від світової спільноти **притягнення Російської Федерації до відповідальності**.

Ілюзія у міжнародних партнерів щодо можливості позитивних змін в Росії після Путіна безвідносно того, яке мислення наразі у пересічного російського громадянина, має вирішуватися передусім тривалою **просвітницькою роботою**. Окрім зазначеного вище, на експертному і академічному рівнях Україні варто доносити суспільствам західних держав, що феномен Путіна – не причина війни, а скоріше «породження» тих помилок, які в минулому допускала Росія. Варто акцентувати увагу на тому, що провести внутрішні реформи в РФ у період «після Путіна» буде надзвичайно складно (яким б «рятувальним» не виглядав у цій ситуації опозиціонер Навальний). Проблема полягає в тому, що в Росії не було започатковано тривалої традиції верховенства права і лібералізації суспільних та економічних відносин, на яку можна було б сьогодні спиратися. Те ж саме стосується і взаємодії російського населення із зовнішнім світом – немає в історії РФ прикладу тривалого **мирного співіснування з іншими народами** і культурами, яке не було б засноване на експлуатації та образі «колективного зовнішнього ворога». Попри те, що пройшло вже багато років, російське населення продовжує проживати в **імперській парадигмі**, не переглядаючи її через велику кількість пропаганди, якою просочене інформаційне, культурне, освітнє середовище. Пояснення відповідної інформації закордонним експертам, політикам і лідерам думок може бути корисним для кращого розуміння ними **образу мислення російських**

громадян та політикуму, а також усвідомлення марності спроб якимось чином «примирити» росіян та українців в умовах повномасштабної війни.

Стереотип «Перемога України несе в собі забагато проблем» має бути замінений обґрунтуванням для партнерів тих **бонусів**, які вони отримають з перемогою України у війні проти Росії. Велика держава з сильною армією та значною кількістю озброєння більш вигідна державам Заходу, якщо вона – **демократична Україна, а не авторитарна Росія**. Якими б не були подальші «клопоти» західних країн з українською державою, це будуть «клопоти» з близьким за цінностями партнером. З такою державою є передбачуваний і конструктивний діалог; партнерські або союзницькі відносини; взаємна довіра, напрацьована роками. Україна має демонструвати готовність, спроможність і мотивацію проводити **внутрішні демократичні реформи** на шляху до членства в ЄС і НАТО (навіть в умовах повномасштабної війни). Більш того, її кейс може слугувати успішним прикладом для інших держав регіону (Молдови, у перспективі – Грузії) розвивати внутрішні демократичні інститути і проводити реформи попри наявний зовнішній тиск.

Координація дій з партнерами в рамках притягнення РФ до відповідальності за злочини в Україні є важливою з точки зору зацікавленості сторін у завершенні російсько-української війни **«показовим» чином**. Розробка актуального і дієвого механізму застосування правових наслідків для держави-агресора може слугувати стримуючим фактором для того ж Китаю, або ж спростить правове врегулювання нового збройного конфлікту в майбутньому.

Питання негативних економічних наслідків від російсько-української війни неможливо мінімізувати – вони є і будуть зростати. Однак вони можуть зростати в різних об'ємах, за різних умов, та головне – з різним результатом. Україна може їх отримувати, знаходячись у стані перманентної війни з РФ та не маючи можливість хоча б частково відновити економіку; а може, наприклад, бути у більш вигірній ситуації – коли її людський капітал і економічний потенціал поступово відновлюватимуться в умовах стабільних безпекових гарантій та/або членства в ЄС.

Зважаючи на вищезазначене, у процесі адвокації своєї перемоги серед держав-партнерів для України важливо зосереджуватися на наступному:

- Продовжувати реалізувати **внутрішні реформи** в рамках політичного діалогу з ЄС і НАТО (передусім, виконання вимог на шляху до членства в Євросоюзі, які включають у себе низку реформ в законодавчій і судовій сферах для можливості початку переговорів про вступ; а також наближення до стандартів НАТО у рамках існуючих механізмів співпраці).

- Просувати свою концепцію бачення «повоєнної України» та її складових безпеки (вже напрацьованої «формули миру») попри відсутність щодо цього консенсусу серед держав-партнерів. Заручатися підтримкою і «адвокатувати» положення формули через держав-лобістів (Польща, Литва, Естонія, Словаччина, Італія тощо). Підкреслювати націленість України на євроатлантичну інтеграцію та розвиток діалогу з НАТО незалежно від зовнішніх довгострокових обставин. Акцентувати увагу на перспективності для євроатлантичної спільноти мати за союзника державу з **найбільшою за чисельністю, озброєнням та практичним досвідом ведення війни**.
- Конкретизувати для держав-партнерів не лише «вигоди» від перемоги України, а й конкретні ризики для західних держав від недостатнього політичного та економічного ослаблення РФ. Нагадувати, **якою може бути Європа**, якщо російсько-українська війна не матиме конкретного завершення або перейде у заморожену стадію. За таких умов західний світ:
  - а) продемонструє «програш» демократичних цінностей та своєї нормативної сили (з ризиками поширення авторитаризму на європейському континенті);
  - б) погіршить своє соціально-економічне та суспільно-політичне становище через тривалість гуманітарної кризи на континенті та в світі (зростуть ціни на товари і комунальні тарифи, будуть ще більшими потоки біженців тощо);
  - в) буде жити «**на порохівій бочці**», де щодня може бути ескалація вже існуючої війни, або розпочатися нова за участі інших недемократичних гравців.
- Продовжувати комплексно і швидко **реагувати на російські дезінформаційні кампанії в соціальних мережах** (Twitter, Facebook), зокрема ті, які спрямовані на створення «інформаційного шуму» для дезорієнтації закордонного читача.
- Використовувати **українські громади за кордоном**, а також їхні зв'язки з місцевими спільнотами для адвокації перемоги України – проведення мирних акцій / демонстрацій / флешмобів на підтримку України; поширення новин і українських наративів серед місцевих медіа, в експертному середовищі, в закладах освіти, серед бізнес-спільноти, при побутовому спілкуванні. Особливо це важливо в умовах поступової «втоми» від війни на Заході, падіння

підтримки України та деактуалізації російської воєнної загрози для європейських країн³.

- Зосереджуватися на обговоренні з державами-партнерами конкретних **перспектив економічного відновлення України** як складової нашої перемоги та подальшої успішної інтеграції в європейський простір. При цьому Україна вже зараз має демонструвати політику максимального **заохочення повернення українських громадян додому** за умов припинення війни.

© Центр міжнародної безпеки

Автор:

Андрій Каракуц

Інформація та погляди, викладені в цьому дослідженні, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну думку Фонду Конрада Аденауера та Міністерства закордонних справ України.

Центр міжнародної безпеки

вул. Бородіна Інженера, буд. 5-А, м. Київ, 02092, Україна

Тел.: +380999833140

Е-пошта: cntr.bezpeky@gmail.com

<https://intsecurity.org/>

³ <https://analytics.intsecurity.org/suspilna-dumka-evrosoyuz/>